

УДК 78.071.4:78.071.1(477)Сільванський]:[78:378.4(477-25)НМАУ
DOI: 10.31318/2414-052X.2(55).2022.266546

ЮРІЙ ЗУБАЙ

ORCID iD: 0000-0003-1475-8368

аспірант кафедри теорії та історії культури
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського,
(Київ, Україна)
gorgettafil@gmail.com

КУЛЬТУРОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МИКОЛИ СІЛЬВАНСЬКОГО

ЯК УНІКАЛЬНИЙ АСПЕКТ ТВОРЧОЇ БІОГРАФІЇ МИТЦЯ

Проаналізовано культуролого-педагогічну діяльність Миколи Йосиповича Сільванського на кафедрі загального та спеціалізованого фортепіано Київської консерваторії імені П. І. Чайковського. Висвітлено факти творчої біографії митця на основі вивчення матеріалів Центрального архіву-музею літератури і мистецтв України, архівів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, а також інтерв'ю колег, студентів та родичів М. Сільванського. З'ясовано, що композиторська творчість Миколи Йосиповича склала основу культуролого-педагогічної діяльності митця, адже його твори й досі активно виконуються як професійними піаністами, так і студентами консерваторій на різних етапах навчання гри на фортепіано. Виявлено особистісні якості митця, котрі є важливими для комплексної характеристики його культуролого-педагогічної діяльності. Окреслено риси його індивідуального виконавського стилю, як піаніста романтичного спрямування (про що свідчать концертні програми віднайдених архівних афіш). Описано репертуарну політику М. Сільванського у класі загального та спеціалізованого фортепіано, а також її нерозривний взаємозв'язок з його сценічно-виконавською діяльністю та композиторською творчістю. Обґрунтовано чинники формування дидактичних принципів навчання студентів гри на фортепіано, провідним серед яких був принцип практичного показу найефективніших методів досягнення бажаних результатів (запозичений у Я. Флієра під час навчання у Московській консерваторії імені П. І. Чайковського). Доведено, що ціле покоління студентів-композиторів, навчаючись у Миколи Йосиповича в класі загального фортепіано, сформували художньо-естетичні цінності, які стали провідними у їх подальшій творчій діяльності і вплинули на розвиток української фортепіанної музики кінця ХХ – початку ХХІ століть. Наголошено на потребі подальшого вивчення й осмислення значення творчої діяльності М. Сільванського для кращого розуміння ролі митця в розвитку української музичної культури.

Ключові слова: культурологічна діяльність, педагогічна діяльність, композиторська творчість, Микола Сільванський, Київська консерваторія імені П. І. Чайковського.

Постановка проблеми... Постаті кафедри загального фортепіано Київської консерваторії імені П. І. Чайковського, їх діяльність, на жаль, залишаються ніби «в тіні» досліджень музикознавців. Це пов'язано з тим, що викладачі даного напрямку музичної педагогіки не мають прямих послідовників (навчають студентів, для яких фортепіано не є основним фахом). Майже всю

історію розвитку означеної консерваторії паралельно з кафедрою спеціалізованого фортепіано кафедра загального фортепіано успішно функціонувала, виконуючи надзвичайно важливу роль у вихованні всебічно розвинутого музиканта — засобами навчання гри на фортепіано допомогти майбутнім фахівцям досягти поставленої мети, розширити загальномузичний кругозір та на доступно можливому рівні оволодіти майстерністю гри на фортепіано. Історію кафедри загального фортепіано творили непересічні митці — Надія Огієвська, Юхим Толпін, Наталія Холодна, Павло Батюшков та інші. Безумовно, список талановитих фахівців дуже великий, адже на цій кафедрі успішно функціонував і функціонує високопрофесійний колектив. Підтвердженням висунутої тези є широка музично-виконавська діяльність педагогів, численні лауреатства студентів (особливо композиторів на конкурсах професійних піаністів).

На кафедрі загального фортепіано працював і один із яскравих та різнобічних особистостей — Микола Сільванський. Дослідження його культуролого-педагогічної діяльності й досі залишається своєрідною «білою плямою» у формуванні цілісної картини творчого шляху митця. Натомість, він працював на цій кафедрі понад 30 років. Його діяльність не обмежувалась лише музичною педагогікою. Він був блискучим піаністом романтичного спрямування, хоча для широкого загалу музикантів він більше відомий як «дитячий композитор». Саме тому особливої актуальності набуває вивчення культуролого-педагогічного аспекту творчої біографії Миколи Сільванського.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Виконавському аналізу окремих фортепіанних творів для дітей Миколи Сільванського присвячено праці Т. Борисенко (2018), Ж. Колодуб (2014), О. Суховерської (2014), З. Юзюк (2006) та інших науковців. Зокрема, Т. Борисенко (2018) зроблено стилістичний аналіз фортепіанних мініатюр композитора, у працях О. Суховерської (2014) та З. Юзюк (2006) зосереджено увагу на виконавських аспектах знакових фортепіанних циклів для дітей Миколи Сільванського, а в статті Ж. Колодуб (2014) описано враження від співпраці і спілкування з митцем. В окремих з цих

праць допущено суттєві неточності в біографічних даних композитора, а музично-педагогічна діяльність, котра мала в собі паралельно ще і культурологічну спрямованість, констатується лише самим фактом.

Отже, аспект життєтворчості Миколи Сільванського є малодослідженим, що негативно відображається на фаховій підготовці майбутніх культурологів. Особлива цінність таких досліджень вбачається у вивченні музично-педагогічного та культурологічного досвіду митця як цілісного явища, яке всебічно відображає унікальність його постаті.

Мета дослідження — висвітлити культуролого-педагогічну діяльність Миколи Сільванського як унікальний аспект творчої біографії митця. Досягнення мети вимагало вирішення певних **завдань**, а саме:

1) розглянути малодосліджені факти творчої біографії Миколи Сільванського в аспектах його педагогічної, композиторської та музично-виконавської діяльності як піаніста;

2) проаналізувати культуролого-педагогічну діяльність Миколи Сільванського на кафедрі загального та спеціалізованого фортепіано у Київській консерваторії, опираючись на архівні матеріали Національної музичної академії імені П. І. Чайковського та Центрального державного архіву літератури і мистецтв;

3) визначити принципи репертуарної політики в класі загального фортепіано Миколи Сільванського та прослідкувати їх взаємозв'язок з його музично-виконавською та композиторською діяльністю.

Виклад основного матеріалу дослідження... У своїй автобіографії М. Сільванський згадує, що у 7 років він почав навчатись гри на фортепіано у Р. Чеснокової. Подальшу серйозну музичну освіту, у сфері фортепіанного виконавства, він здобував у робітфаці при Харківському музично-драматичному інституті (1933-1934), а згодом при Ленінградській консерваторії (1934-1936, клас В. Нільсена). Натомість, ключову роль у вихованні митця як піаніста-педагога відіграв Я. Флієр, у якого він навчався в Московській консерваторії імені П. І. Чайковського (1938-1944). Вперше М. Сільванський

почув про видатного піаніста Я. Флієра ще у 1935 році, коли у Ленінграді проходив Другий всесоюзний конкурс піаністів. Саме на цьому конкурсі одним із найяскравіших учасників був учень К. Ігумнова — Я. Флієр. Уся музична спільнота міста обговорювала його блискучий виступ, талант і темперамент. Ці жваві обговорення не минули й М. Сільванського. Однак почути гру Я. Флієра йому вдалося лише в 1937 році. Саме після цього, як пізніше згадував М. Сільванський, він поставив собі за мету навчатись у класі Я. Флієра. Разом з тим, М. Сільванський ще не знав, що його молодий кумир не викладає у консерваторії (Я. Флієр був лише на три роки старший від М. Сільванського). Проте, коли восени 1938 року до Ленінградської консерваторії імені М. А. Римського-Корсакова на державні іспити приїхав професор К. Ігумнов, студент М. Сільванський набрався сміливості та звернувся до нього з проханням «прослухатись». Наступного дня, прослухавши М. Сільванського й схвально оцінивши його виконавський рівень, К. Ігумнов пообіцяв посприяти переведенню М. Сільванського до Московської консерваторії імені П. І. Чайковського, де його педагогом став Я. Флієр. Таким чином і розпочалася співпраця М. Сільванського та Я. Флієра як студента та педагога у стінах Московської консерваторії імені П. І. Чайковського (Флієр, 1983).

Варто відзначити, що важливим є факт тогочасного творчого оточення М. Сільванського у Московській консерваторії імені П. І. Чайковського, адже його одногрупниками стали такі видатні піаністи як С. Ріхтер, А. Каплан, Л. Зюзін та інші музиканти, котрі в майбутньому внесли значний вклад у фортепіанному виконавстві. Серед викладачів фортепіанного факультету в ті часи були такі непересічні особистості як Г. Нейгауз, С. Фейнберг та О. Гольденвейзер, Я. Зак та інші.

Від Я. Флієра М. Сільванський «перейняв і творчо засвоїв» значні «віртуозні вміння», майстерність глибоко осмисленого інтонування, майстерність масштабного втілення авторського задуму й «розвороту» думки. Захоплений грою і особистістю Я. Флієра, М. Сільванський також протягом всього життя пронесе палку любов до музики композиторів-романтиків.

Віднайдені афіші свідчать, що як і Я. Флієр, Микола Йосипович з великим успіхом неодноразово виконував Сонату сі мінор Ф. Ліста та Третій фортепіанний концерт С. Рахманінова.

Згадуючи навчання в класі Я. Флієра, М. Сільванський вирізняв риси свого педагога, які були для нього визначальними: «В часи мого навчання Я. Флієр не мав достатнього педагогічного досвіду, заняття носили стихійно-емоційний характер, але навіть в ті роки у нього виявлявся значний педагогічний дар. Він безпомилково оцінював недоліки та достоїнства своїх підопічних і міг влучно підібрати відповідний репертуар для виправлення недоліків, а у потрібних випадках навпаки виграшну програму для екзаменів» (Архів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, фонд 389). Значний вплив на М. Сільванського мала і сама особистість Я. Флієра, який до кінця його життя був не лише «Вчителем-наставником», а й у подальшому і великим другом. До речі, син Миколи Йосиповича, піаніст Сергій Сільванський теж пізніше переймав досвід Я. Флієра (С. Сільванський навчався в асистентурі Московської консерваторії імені П. І. Чайковського в Я. Флієра).

Таким чином, становлення М. Сільванського як педагога-піаніста, відбувалось під впливом кількох виконавських шкіл. Саме це надало йому змогу в майбутньому у своїй концертній та педагогічній практиці органічно поєднувати найцінніші та найвагоміші риси кожної із цих фортепіанних шкіл. Виконавській діяльності М. Сільванський віддав значну частину свого життя, але особливо активно його піаністична кар'єра розквітла й поглибилась під час роботи у Харківській філармонії в 1945 – 1954 роках. За ці роки він став одним із провідних солістів-піаністів Харкова. Афіші знайдені в архівних документах свідчать про широкий репертуар піаніста. Він з успіхом виконував твори Л. Бетховена, Ф. Шопена, О. Скребіна, М. Глінки та інших видатних композиторів, хоча в центрі його уваги перебували улюблені твори Ф. Ліста та С. Рахманінова. У Харківській філармонії М. Сільванський виконував не лише твори інших композиторів, а й виступав з сольними концертами з власних творів.

Одночасно з музично-виконавською практикою поширювалась і

поглиблювалась педагогічна діяльність М. Сільванського. Свій шлях піаніста-педагога він розпочав у 1947 році в Харківському музичному училищі, а пізніше продовжував його у Харківській музичній десятирічці. У 1954 році М. Сільванський переїхав до Києва. Його запрошують як педагога до Київської музичної школи-десятирічки імені М. Лисенка (1954-1955). В одній із статей в газету, написану самим М. Сільванським, він згадує свого учня того періоду — Володимира Бистрякова — пізніше українського піаніста, композитора, заслуженого артиста України, лауреата Конкурсу піаністів імені Бедржиха Сметани (1971). Там же відбулись історичні зустрічі з однокурсником С. Ріхтером, коли той відвідував Київ та виступав перед учнями десятирічки (Архів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, фонд 389). При кожному наступному приїзді С. Ріхтера до Києва М. Сільванський завжди бував на його концертах. Учням тих років запам'яталася гра молодого викладача Миколи Йосиповича на щорічному звітному концерті школи у філармонії, де він виконував сольо цілий відділ, а саме «Тарантелу» та «Спогад про мазурку» М. Глінки, «Пісню без слів» і «Російське скерцо» П. Чайковського, «Втіху» й «Сонату-фантазію по прочитанню Данте» Ф. Ліста. Цей факт свідчить, що попри насичену педагогічну діяльність М. Сільванський підтримував «виконавсько-піаністичну форму».

Однак, найбільшого розквіту та реалізації його педагогічна майстерність навчання гри на фортепіано набула у Київській консерваторії імені П. І. Чайковського, де він плідно працював 30 років (1955-1985) на кафедрі загального та спеціалізованого фортепіано (1964 — доцент, 1969 — професор). За роки педагогічної праці в консерваторії у Миколи Йосиповича по класу загального фортепіано закінчило більше ніж півтори сотні студентів (в основному композитори і музикознавці). Побіжно ним було зроблено значний внесок у роботу фортепіанного факультету, який він очолював 2 роки (1969–1971), та кафедри спеціального фортепіано у 1970-х роках. Зокрема, по класу спеціального фортепіано у нього закінчив С. Кирилов (1976) — нині Заслужений артист Росії, диригент Ставропольського муніципального оркестру.

Саме завдячуючи Миколі Йосиповичу в Київській консерваторії імені П. І. Чайковського (по його запрошенню) почав працювати В. Топілін. Показово, що син М. Сільванського — піаніст С. Сільванський навчався в ній саме у класі видатного піаніста та педагога В. Топіліна, після смерті якого Микола Йосипович сприяв щоби його син продовжував подальше вдосконалення виконавської майстерності в асистентурі Московської консерваторії імені П. І. Чайковського у класі Я. Флієра. З В. Топіліним М. Сільванського поєднували творчі та дружні зв'язки. Зокрема, як згадував О. Вітовський (2013), перше виконання своїх прелюдій Микола Йосипович «довірів» саме В. Топіліну, а сам В. Топілін (за спогадами його студентів) неодноразово запрошував М. Сільванського для прослуховування своїх вихованців.

Ще одним близьким другом-колегою Миколи Йосиповича в Київській консерваторії імені П. І. Чайковського став Ісаак Беркович (він також викладав на кафедрі спеціалізованого фортепіано в означеній консерваторії). М. Сільванський неодноразово писав рецензії на твори І. Берковича. Відомо також, що 15 та 16 лютого 1958 року у Харкові відбулися зустрічі з композиторами-педагогами І. Берковичем та М. Сільванським. У перший вечір вони виконували свої твори, де І. Беркович акомпанував перший («Піонерський») концерт М. Сільванському. Наступного дня композитори проводили майстер-класи з ученицями місцевих шкіл. Сам М. Сільванський нерідко включав твори І. Берковича до репертуару своїх студентів.

У Миколи Йосиповича в класі загального фортепіано навчались диригент і відомий цимбаліст Олександр Незовибатько, диригент Сергій Мацюян, композитори Віталій Пацера, Ігор Щербаков, Олег Ківа, Ірина Кириліна, Юрій Шевченко, Сергій Бедусенко, Леонід Чепелянський, Ігор Корнілевич, музикознавиці Світлана Коробецька та Олена Таранченко й інші непересічні музиканти (Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України, фонд 968).

Спогади студентів Миколи Йосиповича можуть скласти концептуально-

аналітичну основу для розуміння палітри педагогічної та культурологічної діяльності митця. Його колишні студенти з вдячністю згадують свого педагога, як неординарну особистість. Зокрема, відомий сучасний український композитор, Заслужений діяч мистецтв України, голова спілки композиторів України, професор кафедри композиції Ігор Щербаков вказує на провідні методико-педагогічні принципи М. Сільванського. На його думку, в класі Миколи Йосиповича першочергове значення надавалось роботі над звуком: «Педагог заглиблювався в саму суть фортепіанного звуковидобування, давав поради котрі стосувались гнучкості та плавності рук. Він підкреслював, що звук залежить не лише від пальців, а має йти наче від самої спини і аж до кінцівок пальців. Як він казав — «Від п'ятого пальця до останнього хребта»¹. За переконаннями І. Щербакова, лише зрозумівши і досягнувши цього виконавець може «виробити справжній звук». Не меншу увагу М. Сільванський надавав постановці руки і кисті: «М. Сільванський не любив, коли його студенти ставили руки “яблучком” (максимально заокруглена форма), а радив “розкривати” руку. Микола Йосипович безпосередньо і спокійно міг зауважити — Це звучить, а це — не звучить»². Як згадує І. Щербаков, М. Сільванський велику увагу надавав моториці пальців і рук. Також звертав увагу на динамічне нюансування: «Для нього *pp* і *ppp* — це дуже велика різниця. Він наголошував, що на будь-якому нюансі звук має бути осмисленим. Відчувалось, що у своїй методиці викладання Микола Йосипович опирався на традиції школи гри Московської консерваторії імені П. І. Чайковського. Для нього головним була у фортепіанному виконавстві — не техніка як самоціль, а саме продуманість форми твору і звуку»³. Важливо, що М. Сільванський поважаючи своїх студентів, особливо композиторів, ніколи не заставляв їх багато займатись за фортепіано, адже розумів, що це не основна спеціальність. Натомість, під час занять професор викладався сповна і цього ж вимагав від своїх студентів.

¹ Інтерв'ю Ю. Зубая з І. Щербаковим. 21.01.2021 р.

² Інтерв'ю Ю. Зубая з І. Щербаковим. 21.01.2021 р.

³ Там само.

Сергій Сільванський наголошував у своєму інтерв'ю, що Миколу Йосиповича неодноразово запрошували перейти викладачем на кафедру спеціального фортепіано, але він відмовлявся, оскільки йому як піаністу-композитору було дуже цікаво навчати грі на фортепіано композиторів. М. Сільванський вважав, що вони глибше і цікавіше входили в образ твору, ніж студенти інших спеціальностей, тому що усвідомлювали його з композиторських позицій. Йому дуже цікаво було спілкуватись із композиторами, котрих він навчав, а молоді студенти-композитори ділились своїми напрацюваннями з ним та «проходили» на заняттях свої власні твори. Зокрема, на одному із концертів класу М. Сільванського Л. Чепелянський виконував власні дві поеми та «Східний ескіз», І. Щербаков упродовж навчання в консерваторії неодноразово в різні періоди брав в роботу з Миколою Йосиповичем свою сонату для фортепіано тощо⁴.

Робота зі студентами в класі Миколи Йосиповича виходила далеко за рамки спілкування виключно за інструментом. На зібраннях класу він обговорював з ними події міжнародного життя, в індивідуальних бесідах — не лише історію фортепіанного виконавства, піаністів минулого та сучасності, а й літературу, кіно, театр⁵. Будучи вже досвідченим педагогом М. Сільванський щедро ділився досвідом з колегами. Наприклад, Ж. Колодуб згадує, що могла будь-коли підійти до Миколи Йосиповича та отримати слухну пораду (Колодуб, 2014).

Микола Йосипович своїми особистісними та професійними якостями запам'ятався далеко не лише своїм студентами і колегам по кафедрі. Валерій Козлов, котрий в період роботи М. Сільванського був студентом-піаністом та молодим педагогом кафедри спеціального фортепіано, згадує: «Микола Йосипович, насамперед, був блискучим піаністом, я пам'ятаю, як він мені продемонстрував у своєму виконанні «Блискучі вогні» Ф. Ліста, які у його виконанні просто справляли феєричне враження. Будучи деканом, він був дуже

⁴ Інтерв'ю Ю. Зубая з С. Сільванським. 15.03.2021 р.

⁵ Інтерв'ю Ю. Зубая з О. Таранченко. 26.01.2021 р.

добрим по відношенню до студентів, завжди чудово розумів різні життєві ситуації, мені пощастило спілкуватись з М. Сільванським навіть у нього на дачі, так як тоді його син був моїм товаришем. І варто відмітити, що навіть у неформальному спілкуванні було очевидно, що він дуже ерудована постать»⁶.

На кафедрі загального фортепіано і досі з особливим пієтетом пам'ятають М. Сільванського, ще й тому що його діяльність на кафедрі полягала не лише в педагогічній роботі зі студентами. Наприклад, для Кіри Шамаєвої і Наталії Холодної він свого часу зробив перекладення гімну із «Мідного вершника» Р. Глієра, у технічно складному викладі, коли вони попросили про це за для ансамблевого виступу на одному із концертів. М. Сільванський неодноразово виступав як соліст на концертах педагогів кафедри, де знайомив слухачів із власними новими творами, творами сучасних українських композиторів та композиціями світової фортепіанної класики⁷. Паралельно із педагогічною діяльністю він розробляв репертуар для курсу загального та спеціального фортепіано в консерваторії (про це згадував сам М. Сільванський у своїх звітах). Репертуар загального фортепіано для середніх та вищих навчальних закладів це особлива, на жаль, до цього часу мало розроблена галузь, адже він має поєднувати технічну невиваженість, але при тому образність, цікаву молодому ерудованому музиканту. М. Сільванський як педагог, котрий навчав грі на фортепіано і учнів (Київська, Харківська десятирічка), і юних виконавців (Харківське музичне училище), і молодих музикантів у Київській консерваторії імені П. І. Чайковського, як ніхто розумів специфічні потреби певного етапу навчання та певної сфери виховання музиканта. До прикладу, сучасна композиторка Алла Загайкевич, будучи студенткою, теж виконувала по спеціалізованому фортепіано такий масштабний твір М. Сільванського, як «Пригоди барона Мюнхгаузена»⁸.

Загалом фортепіанні твори М. Сільванського різноманітні не лише за рівнем складності, а й за формою і стилістикою. У його творчості є як і п'єси

⁶ Інтерв'ю Ю. Зубая з В. Козловим. 05.02.2021 р.

⁷ Інтерв'ю Ю. Зубая з К. Шамаєвою. 23.09.2020 р.

⁸ Інтерв'ю Ю. Зубая з К. Шамаєвою. 23.09.2020 р.

мініатюри, так і віртуозні концертні етюди, цикли п'єс, сонати та навіть концерти для фортепіано з оркестром. М. Сільванський, поряд з колегою І. Берковичем стояли у витоків жанру дитячого фортепіанного концерту. М. Сільванський з п'яти своїх фортепіанних концертів два написав для виконання дітьми (№1 — «Піонерський» та №2 — «Легкий»).

Композиторську освіту М. Сільванський здобув у Харкові. Прагнення до творчої самореалізації у цій сфері привели його до класу композиції одного з провідних професорів Харківської школи — В. Барабашова. Перші твори М. Сільванський почав писати у 1950 році (дві рапсодії та «Піонерська сюїта» в семи частинах для фортепіано) — їх виконання було позначено значним успіхом. В архівних документах збереглося чимало схвальних відгуків та рецензій на його твори. Творчість М. Сільванського високо оцінювали Л. Ревуцький, А. Штогаренко, І. Беркович, М. Канерштейн та інші митці музичного мистецтва. Композиторська спадщина М. Сільванського доволі різноманітна. Панорама жанрів його творчості охоплює: симфонічну музику (Симфонія ля мажор, Симфонічні поеми), балети («Незвичайний день», «Мальчиш-кибальчиш»), інструментальні концерти (п'ять концертів та Концертино для фортепіано, Концертино для альту, Концерт-поему для віолончелі, Концерти для баяна, бандури, труби тощо), пісні, романси, музику до радіопостановок. Значне місце займає фортепіанна музика — прелюдії, сонати, сюїти, скерцо, ансамблі та чимало інших творів.

«Репертуарна політика» — це один із ключів до розуміння культуролого-педагогічного методу М. Сільванського. У процесі навчання гри на фортепіано репертуар студентів перегукувався з його власним репертуаром. Перевага надавалась романтичній музиці, хоча нерідко Микола Йосипович включав і музику ХХ століття, і власні твори в репертуар студентів, а також твори своїх колег (І. Берковича, Ж. Колодуб). Колишні студенти М. Сільванського згадують, що часто на першому курсі він любляв давати їм в ансамблі Концертино Д. Шостаковича. Цей твір він сам неодноразово виконував та як згадують сучасники — це було ледве не вдвічі швидше основного темпу,

настільки його віртуозність вражала слухачів. Отже, його композиторський талант, виконавські нахили і вподобання гармонійно поєднались у його культуролого-педагогічній діяльності.

Висновки.

1. Розгляд малодосліджених фактів творчої біографії Миколи Сільванського засвідчив, що його культуролого-педагогічний досвід сприяв підвищенню успішної методичної роботи як кафедр загального та спеціалізованого фортепіано, так і фортепіанного факультету Київської консерваторії імені П. І. Чайковського загалом. Ціле покоління студентів-композиторів, навчаючись у Миколи Йосиповича в класі загального фортепіано, сформували художньо-естетичні цінності, які стали провідними у подальшій їх творчій діяльності і вплинули на розвиток української фортепіанної музики кінця ХХ – початку ХХІ століть.

2. Композиторська творчість Миколи Сільванського склала основу культуролого-педагогічної діяльності митця. Його твори й досі активно виконуються як професійними піаністами, так і студентами консерваторій на різних етапах навчання гри на фортепіано, адже він глибоко розумів психологічні особливості та виконавські потреби кожного з них. Чимало фортепіанних опусів композитора стали надбанням «дитячого репертуару», оскільки їх програмністю він чудово синтезував образи «світу дитинства» та «культури дитинства».

3. Репертуарна політика у класі Миколи Сільванського мала нерозривний взаємозв'язок з його сценічно-виконавською діяльністю та композиторською творчістю. Студенти класу Миколи Йосиповича нерідко «брали в роботу» твори, над якими працював сам автор — композитор М. Сільванський. Чудовий піанізм митця надавав йому змогу майстерно використовувати дидактичні принципи навчання їх гри на фортепіано. Саме тому провідним із них був принцип практичного показу найефективніших методів досягнення бажаних результатів.

Перспективи подальших досліджень... Звичайно, висвітлена

інформація не в повному обсязі розкриває постать Миколи Сільванського як корифея Київської консерваторії імені П. І. Чайковського, адже потребують більш ретельного розгляду систематизовані факти його біографії стосовно специфіки формування методологічної основи культуролого-педагогічної діяльності митця, а також впливу означеного феномену на розвиток української фортепіанної музики кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Список використаної літератури і джерел

1. Борисенко, Т. В., 2018. Стилістичний аналіз фортепіанних мініатюр Миколи Сільванського. *Мистецтвознавчі записки*, 39, сс.274–283.
2. Витовский, А. Ю., 2013. Любишь музыку — играй! У кн.: *Памяти учителя, В. В. Топилина (1908–1970). К 100-летию со дня рождения*. Київ: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, сс.220–225.
3. Колодуб, Ж., 2014. Микола Йосипович Сільванський. Дослідження. Досвід. Спогади. Київська середня спеціалізована музична школа-інтернат ім. М. В. Лисенка. *Збірник наукових і науково-методичних праць професорсько-викладацького складу КССМШ ім. Лисенка*, 10, сс.46–47.
4. *Сільванський Микола Йосипович (1916–1985 рр.), український композитор, піаніст і педагог*. (Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Київ. Ф. 968 Оп. 1. Інв. №3/3144).
5. *Сільванський, М. (1955–1985)*. (Архів Національної музичної академії України. Київ. Ф. 389. Оп. 1).
6. Суховерська, О. А., 2014. Фортепіанний цикл М. Сільванського “Пригоди Барона Мюнхгаузена” у жанрово-стильовому та виконавському аспектах. *Мистецтвознавчі записки*, 25, сс.63–69.
7. Флиер, Я., 1983. *Статьи, воспоминания, интерв'ю*. Москва: Советский Композитор.
8. Юзюк, З., 2006. «24 дитячі п'єси для фортепіано» М. Сільванського у дитячому педагогічному репертуарі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Мистецтвознавство*, 2, сс.79–84.

References

1. Borysenko, T. V., 2018. Stylistychnyi analiz fortepiannykh miniatiur Mykoly Sylvanskoho [Stylistic analysis of piano miniatures by Mykola Silvansky]. *Mystetstvoznavchi zapysky*, 39, pp.274–283.
2. Vitovskii, A. Yu., 2013. Lyubish' muzyku — igraï! In: *Pamyati uchitelya, V. V. Topilina (1908–1970). K 100-letiyu so dnya rozhdeniya* [In memory of the teacher V. V. Topilin (1908–1970). To the 100th anniversary of the birth]. Kiiiv: Natsional'na muzichna akademiya Ukraïni imeni P. I. Chaikovs'kogo, pp.220–225.
3. Kolodub, Zh., 2014. Mykola Yosypovych Silvanskyi. Doslidzhennia. Dosvid. Spohady. Kyivska serednia spetsializovana muzychna shkola-internat im. M. V. Lysenka [Mykola Yosypovych Silvanskyi. Research. Experience. Memoirs. Kyiv Secondary Specialized Music Boarding School named after M. V. Lysenko]. *Zbirnyk naukovykh i naukovo-metodychnykh prats profesorsko-vykladatskoho skladu KSSMSh im. Lysenka*, 10, pp.46–47.
4. *Mykola Yosypovych Silvanskyi (1916–1985), Ukrainian composer, pianist and teacher*. (Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. Kyiv. F. 968 Op. 1. Inv. No. 3/3144).
5. *Silvansky, M. (1955–1985)*. (Archive of the National Music Academy of Ukraine. Kyiv. F. 389. Op. 1).

6. Sukhoverska, O. A., 2014. Fortepianni tsykl M. Sylvanskoho "Pryhody Barona Miunkhhauzena" u zhanrovo-stylovomu ta vykonavskomu aspektakh [M. Silvansky's piano cycle "The Adventures of Baron Munchausen" in genre-style and performance aspects]. *Mystetstvoznavchi zapysky*, 25, pp.63–69.

7. Flier, Ya., 1983. *Stat'i, vospominaniya, interv'yu* [Articles, memoirs, interviews]. Moskva: Sovetskii Kompozitor.

8. Yuziuk, Z., 2006. «24 dytiachi p'iesy dlia fortepiano» M. Silvanskoho u dytiachomu pedahohichnomu repertuari [24 children's pieces for piano by M. Silvansky in the children's pedagogical repertoire]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Mystetstvoznavstvo*, 2, pp.79–84.

YURI ZUBAY

ORCID iD: 0000-0003-1475-8368

*Postgraduate student at the Department of Theory and History of
at P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
gorgettafil@gmail.com*

MYKOLA SYLVANSKY'S CULTURAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITIES AS A UNIQUE ASPECT OF HIS CREATIVE BIOGRAPHY

The article focuses on the cultural and pedagogical activity of Mykola Yosypovich Silvanskyi at the general and specialized piano department at the P. I. Tchaikovsky Kyiv Conservatory. The facts of his creative biography are presented on the basis of the studied materials that are stored in the Central Archive-Museum of Literature and Arts of Ukraine also in the archive of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Knowledges have also been gained due to the interviews with colleagues, students and relatives of M. Silvanskyi. Mykola Yosypovich's compositional work formed the basis of the cultural-pedagogical activity of the artist, because his works are still actively performed both by professional pianists and by students of conservatories at various stages of learning to play the piano. The personal qualities of the artist, which are described in the article, are important for the comprehensive characterization of his cultural and pedagogical activity. The features of his individual performance style are outlined as the features of a pianist with a romantic orientation (this is evidenced by concert programs found in archival posters). The repertoire policy of M. Silvanskyi in the class of general and specialized piano is described, as well as its inextricable relationship with his stage performance and compositional work. The study determines the factors that form the didactic principles of teaching students to play the piano, leading among which was the principle of practical demonstration of the most effective methods aimed at achieving the desired results (borrowed from Ya. Flier during his studies at the P. I. Tchaikovsky Moscow Conservatory). It is proven that a whole generation of student composers, studying with Mykola Yosypovich in the general piano class, formed artistic and aesthetic values that became leading in their further creative activity and influenced the development of Ukrainian piano music of the late 20th and early 21st centuries. The need for further study and understanding of the significance of M. Silvanskyi's creative activity for a better understanding of the artist's role in the development of Ukrainian musical culture is emphasized.

Keywords: *cultural activity, pedagogical activity, composer's creativity, Mykola Silvanskyi, P. I. Tchaikovsky Kyiv Conservatory.*

Стаття надійшла до редакції 25.02.2022